

да постъпват разумно, защото въображението би могло да ги въвлече в илюзия и да им внуши, че имат "видения". Второ, колкото за "съвършенството" на представата, не е за препоръчване да се оточняват подробности. Кармитанските автори отбелязват също че една систематична представа може да бъде достатъчна за лице, надарено със слабо въображение. Малко неясна представа е по-полезна, защото по-лесно привлича мисълта. Кармитанските автори никога не говорят за това, което наричат "употреба на сетивата". Трето, не е необходимо да се употребява много време за изграждането на представата; няколко минути са достатъчни, но от само себе си се разбира, че можем да я задържим през цялото време на размишлението. Ако успеем да я задържим докрай, по-лесно ще отбягваме разсеяностите.

Като заключение нека кажем, че без да бъде необходима, представата е често полезна; и душа която е в състояние да извлича наистина полза от нея, не бива да се лишава от помощта ѝ. Напротив, този, който би бил затруднен от представата, би могъл да се лиши от нея и направо да почне с размисъл.

6. РАЗМИСЪЛЪТ ИЛИ "РАЗГЛЕЖДАНЕТО". НЕШО ВАЖНО ЛИ Е?

Размисълът е първата между непосредствено съставните частна размишлението; той се състои в известна умозаклучителна работа на ума. И все пак, установено^{но} е, че даже и този елемент трябва да бъде зависим он следващия, т.е. от нежния разговор с Бога, който трябва да открие в размишлението своята основа и своя стимул.

7. ТАЗИ РАБОТА НА УМА ТРЯБВА ЛИ ДА ПРОДЪЛЖИ ДЪЛГО ВРЕМЕ?

Нейната зависимост от "нежния разговор с Бога" дава да се разбере, че тя трябва да продължи догдето душата стигне до този разговор, т.е. догдето душата се убеди, че е обичана от Бога и че е поканена и тя, на свой ред, да Го обича. Не бихме се излъгали, ако повярваме, че можем да преустановим или отстраним размисъла още щом почувствуваме някаква благочестива нежност, която може изведнъж да се изпари, и тогава ще се видим "увиснали във въздуха"; напротив, трябва да постоянствуваме в размисъла докато волята заработи така, че да може да задържи, поне известно време в нежното си разположение

8. ТОЗИ РАЗМИСЪЛ ТРЯБВА ЛИ ДА СЕ ВЪРШИ "МЕТОДИЧНО"?

Би могло, . И точно затова св. Тереза, по примера на други автори - нейни съвременници -, съветва, при размишление върху "Страстите Христови", да се разглежда: Кой страда? Какви са страданията му? Защо страда? С какви разположения страда"? Но, не е необходимо да се придържаме към строго определен ред при начина по който свързваме доводи; можем свободно да преминаваме от една мисъл на друга, стига да постигнем целта, която сме си определили, т.е. по-добре да

разберем Божията любов към нас, изразена в тайната, върху която размишляваме.

9. КАКВО ШЕ ПРАВЯТ ТЕЗИ ДУШИ, КОИТО НЕ МОГАТ ДА РАЗМИШЛЯВА

На душите, които, поради известно непостоянство на въображението и на мисълта, намират за много трудно да се спрят на една определена идея, за да проникнат дълбоко в нея чрез щогоде подредени размисли, св. Тереза посочва нов начин да свързват някои мисли, които предизвикват любовта. Този начин се състои в това: бавно да изчиташ дълбоко усмислена устна молитва, като се спираш внимателно да разглеждаш смисъла на думите, с цел да се задълбочиш в някои размисли и да изкажеш нежности.

10. КОГА ЗАПОЧВА СЪРДЕЧНИЯ РАЗГОВОР С БОГА?

Може да почне още щом душата дойде до убеждението, че на Божията любов към нея, тя трябва да отговори с любов. Следователно, всичко зависи от леснотата, с която една душа създава във себе си това необходимо разположение. Тази леснота може да се придобие чрез практика.

11. КАКВО СЕ КАЗВА ЧРЕЗ ТОЗИ РАЗГОВОР?

Душата преди всичко открива на Бога желанието си да Го обича и да засвидетелствува любовта си: след като е извлекла мотива си из някоя тайна, тя по хиляди начина ще се позовава на този мотив, и по този начин разговорът ще придобива най-различни изменения. Забележете, че душата може да изказва любовта си не само на Пресв. Троица, а също и на Исуса. Свободно може с нежност да говори и на светците.

12. ПО КАКЪВ НАЧИН СЕ ИЗВЪРШВА ТОЗИ РАЗГОВОР?

По най-различен начин. Можем да изкажем нашата обич с гласно произнесени думи; но можем да направим това и по чисто "вътрешен" начин, т.е. с изрази на сърцето и на волята. Тези изрази могат да бъдат кратки и да се следват при известна честота, или пък малко да се продължат, като се повтарят при доста дълъг промеждутък; душата може даже да се задоволи да прави сърдечна компания на Бога.

13. РАЗГОВОРЪТ ТРЯБВА ЛИ ДА БЪДЕ НЕПРЕКЪСНАТ?

Може да се отговори, че "да", в смисъл, че душата трябва да бъде в постоянен разговор с Господа, но не, че тя трябва непрекъснато да "говори". Точно затова, кармилитанските автори изрично ни учат, че от страна на душата този разговор не трябва да бъде много дълъг или неспокоен, а по-скоро, тих и много пъти прекъсван, като се дава възможност на душата

да слуша отговора на Господа.

14. БОГ ГОВОРИ ЛИ НА ДУШАТА?

Ако само ние говорехме, разговорът ни щеше да бъде разговор; от друга страна св. Тереза учи, че Бог говори на душата когато тя от все сърце Му се моли. Но пък за това, не трябва да се вярва, че Бог гласно говори, по материялен начин. Той отговаря на душата, като ѝ дава благодати за осветление и любов, благодарение на които благодати тя по-добре разбира Божиите пътища и великодушно тръгва по тях. Следователно, за душата "да слуша" се състои във това: да приема тези благодати и да ги запазва, да ги изпълзува.

15. ЗАЩО ТОЗИ РАЗГОВОР Е НАРЕЧЕН "СЪЗЕРЦАНИЕ"?

Защото в момента, когато душата говори с Бога и Го слуша, тя не продължава да разсъждава, както разсъждаваше през размислението, а се задоволява въобще да съсредоточава вниманието си върху тайната, която е успяла по-добре да разбере, благодарение на размислението, или даже само да гледа Исуса или небесния Отец, с когото говори. Именно в този поглед се вижда традиционното понятие за "съзерцанието" /поглед, който прониква в истината/. И понеже Бог обикновено през разговора залива душата със светлина, също и под ъгъла на тази действителност се вижда някак си в разговора това, което е напълно свойствено на истинското съзерцание, т.е. едно заливане със небесна светлина.

16. ТОЗИ РАЗГОВОР КОЛКО ВРЕМЕ МОЖЕ ДА ПРОДЪЛЖИ?

Няма граници: даже изцяло може да заеме времето за молитва. Нещо повече, опростяването на умствената молитва се състои точно в това: да разреждаваш размислите, за да разполагаш с повече време за сърдечните изказвания, като се стараете постепенно и с продължителни упражнения, да ги изразяваш с все по-голямо спокойствие. Но нека се знае, че не е лесно за душата в началото да се спира толкова време само да изказва своята любов. И ето защо, тогава можем да прибегваме към последните действия на умствената молитва, т.е. към благодарствената молитва, към приношението и към молбата.

17. ЗАЩО ТРЯБВА ДА БЛАГОДАРИМ НА БОГА?

Много са причините, които ни задължават да изказваме признателност към Бога. Толкова много сме получили от Него, даже и лично, било в областта на естественото, било в областта на свръхестественото. Че съм се родил от родители-католици, че съм бил надреме кръстен, че съм бил възпитан в истинска религия, а най-вече, че съм бил удостоен с звание, това са безвъз-

мездни благодеяния, за които няма да мога достатъчно да благодаря на Бога. И после, с какви благодати непрестанно ни облагодетелствува Бог! Даже и молитвата е зов от Него по-дълбоко да вникнем в духа на състоянието си. Трябва да показваме, че сме признателни за всички тези щедрости. Прибавете и добротата на Господа към лицата, към които проявяваме интерес: нашите приятели, нашите благодетели, лицата за които се грижим. Най-после, ние можем да благодарим не само на Господа, а и на Пресвета Богородица и на светците, че се застъпват за нас.

18. Какво можем да "принесем на Бога"?

След като всичко сме получили от Бога, похвално е от наша страна изцяло да Му се принесем, като заявим, че искаме със всичките си сили да Му служуваме. Понеже, чрез нашите свети обети, ние сме посветили цялия си живот на Бога, можем също съевременно да подновяваме тези обети. Но не бива да се задоволяваме с тези общи приношения, които поради своята **неопределеност** не упражняват **винаги** голямо влияние върху поведението ни. Следователно, добре е да се спираме на частно решение и да принесем на Господа волята си да практикуваме тази или онази добродетел, самоотвержено да водим борба против някое изкушение, от все сърце да приемем едно изпитание или някое страдание. Чрез тези много ясни, твърди решения, ние създаваме по-тесен допир на молитвата с всекидневния ни живот. И ето защо, съветваме всички да завършват умствената молитва с практично решение, даже ако душата се въздържа от "приношение".

19. ЗА КОИ ТРЯБВА ДА СЕ МОЛИМ?

Нашата голяма оскъдност ни принуждава постоянно да прибъгваме към молитва. След като **никаза**, че "без Него нищо не можем да направим", Исус прибави: "Искайте и ще получите, хлопайте и ще ви се отвори". Следователно, нашият духовен прогрес зависи от молитвата, която ще изчитаме с упование и настойчивост. Освен това, ние трябва да се молим и за другите, за тяхното спасение и за тяхното **увъзвръщане**. Ще проявяваме интерес към душите, но и към Християнското общество, към религиозните Общества, към нашето духовно Общество, към Църквата. Но при мисълта, че душите, които по-особено са обикнали от Бога, са по-мощни пред Него, и във желанието си много да получим от Господа, ние ще се стараем да Му бъдем приятни чрез нашия, откъснат от света живот и насочим единствено към търсене на Неговата интимност. По този начин душата ще осъществи предложения от св. Тереза на своите духовни дъщери и д е а л: да станем интимен приятел на Господа, Който, въз основа на това приятелство, излива върху света своите Божествени благодати.

ГЛАВА ПЕТА. ТРУДНОСТИ ПРИ МОЛИТВА.

1. КОИ СА ГЛАВНИТЕ ТРУДНОСТИ КОИТО СРЕЩАМЕ ПРИ МОЛИТВА?

Понеже молитвата се състои в това: да издигаме духа си към Бога, или с други думи, да бъдем заети с Него чрез мисълта и обичта, трудностите при молитва възникват от всичко, което спъва или затруднява това двойно старание на нашия дух. По отношение на мисълта, това са разсеяностите; а по отношение на обичта, това са сухостите.

2. КАКВО РАЗБИРАМЕ ПОД ДУМАТА "РАЗСЕЯНОСТ"?

Под думата "Разсеяност" разбираме натрапване при молитва на мисли, несъвместими с упражнението, в което сме заети в момента. Те насочват вниманието ни към други неща. И този шум на чужди и даже противни на съсредоточението ни в Бога мисли, може да става по два начина: волно и неволно. Съществува голяма разлика между тези два начина.

3. В КАКВО СЕ СЪСТОИ ВОЛНАТА РАЗСЕЯНОСТ?

Волната разсеяност се състои във волно вмъкване или в прието допускане на мисли, които отклоняват ума ни от духовната тема на размишлението ни. Като доброволно се разсейва, душата преустановява или най-малко прекъсва молитвата. Ако прави това без уважителна причина, тя се провинява и в неуважение към Бога. Волната разсеяност при молитва е по-скоро изневяра, отколкото трудност - ако, напротив, досадната мисъл, която възниква в духа, не е приета, разсеяността е неволна.

4. КОИ СА ПРИЧИНИТЕ НА НЕВОЛНИТЕ РАЗСЕЯНОСТИ?

Трябва да кажем, че причината е двойна: първата е "случайна", а втората "естествена". Първата е съставена от впечатленията на сетивата ни; втората - от инстинктивните наклонности на нашето естество, които непринудено пораждат в нас картини и мисли. Следователно, можем да различим, според произхода им, "външни" разсеяности и "вътрешни" разсеяности.

5. МОЖЕМ ЛИ ДА ОТБЯГВАМЕ РАЗСЕЯНОСТИТЕ ПРИ МОЛИТВА?

Външните разсеяности могат да се избягват, отчасти чрез внимателно пазене на сетивата ни, а най-вече, като си избираме за молитва уединено място както ни съветва нашият Спасител Исус Христос в Евангелието. Ще отстраняваме много разсеяности причинени от очите, като ги затваряме или втрещяваме в набожен предмет или книгата за размишления. Напротив, много потрудно е за отбягване вътрешните разсеяности.

6. ОТКЪДЕ ПРОИЗЛИЗА ТАЗИ ОСОБЕНА ТРУДНОСТ?

Особената трудност за отбягване вътрешните разсеяности произлиза от непринудеността на

естествените наклонности, които са вътрешната основа на нашето същество. Те стават явни чрез лесното появяване на картини и мисли отнасящи се до неща, които обичаме или от които се страхуваме. Когато вниманието ни е цяло привлечено от предмета на нашето разглеждане, този вътрешен свят, свързан с тези непринудени наклонности, остава повече или по-малко в тъмнина, но още щом силата на вниманието намалее, той търси и бърза да се покаже. Тогава се появяват в съзнанието ни мисли и спомени, които могат да бъдат даже в пълен контраст с молитвата, с която в момента сме заети.

7. МОГАТ ЛИ ДА СЕ ПРЕОДОЛЕЯТ ВЪТРЕШНИТЕ РАЗСЕЯНОСТИ?

Да, има начин, поне до известна степен да ги преодоляваме, било пряко, било непряко. Начинът пряко да устояваме на разсеяностите се състои в това: да пренасяме вниманието си върху вярноистината или тайната, която в момента разглеждаме, или пък направо върху Бога, като същевременно формулираме деяния на вяра и любов. Колкото за непряката тактика, тя се състои в засилване на духовния ни живот. Задълбочен, духовният ни живот придобива нова енергия, която ще подсили стремежа на духа ни към Бога, като ще се противопоставя на естествените наклонности които ни разсейват. От само себе си се разбира, че такъв успех не се постига много бързо, но, че той ще бъде плод на дълго прилежание в духовният живот.

8. ДАЛИ ВЪТРЕШНИТЕ РАЗСЕЯНОСТИ СА ПОНЯКОГА "НЕИЗВЕЖНИ"?

Да, именно заради тяхната непринуденост. Най-вече когато една душа изпитва трудност да спира вниманието си, вътрешните разсеяности могат да бъдат обилно нахлуващи, настоятелни и досадни. Трудностите да спираш вниманието си може да произлизат от обикновено разположение, както в случая на някои твърде подвижни темпераменти. Обаче, ако душата продължава да изпитва неприятност затова, че е разсеяна и прави всичко възможно да бъде внимателна, тези мъчителни разсеяности, освен че не ѝ увреждат, се превръщат за нея в средство за нравствено очистване и са случки за свръхестествени заслуги.

9. КАКВО СЕ РАЗБИРА ПОД ДУМАТА СУХОСТ ИЛИ СУХОТА?

Сухостта е отнемане на утехата, която душата често изпитва в духовният живот, най-вече през първите времена на своето обръщане към по-добър живот. Душата, която съзнава, че е носителка на интензивен живот, изпитва, наистина, известна радост, психологически закон е човек да изпитва радост, когато е осъзнал, че притежава ценно благо. И все пак, интензивният духовен живот не се състои в тази радост, и не я изисква. И ето защо, той може да съществува и да се

развива ^{и без} от всякаква утеха, понеже истинският духовен живот се състои в готовността на волята да бъде в служба на Бога.

10. СУХОТАТА ЗЛО ЛИ Е?

Нравственото качество на сухотата зависи от причината, която я произвежда. Акош утехата изчезне от душата по решението "изцяло да се отдадеш на Бога" остана във волята, сухотата, освен че не е зло, може да бъде причина за добро. Ако например сухотата е произлезла от отслабването на волята, тя отбелязва отстъпление в духовният живот.

11. СЛЕДОВАТЕЛНО, ИМА ЛИ ПРЕСТЪПНИ СУХОСТИ?

Разбира се. Има, които произлизат от нашата невярност. Неверността може да бъде повече или по-малко голяма. Душата, призвана от Бога към самоотвержен и умъртвен живот, която след като известно време е била в унисон с благодатта, почва да търси малки човешки задоволявания, не е вече вярна на Божия зов, изгубва първото си усърдие и остава с отслабена воля. Но още по-невярна е душата, която изпада в равнодушие, затова че съзнателно и свободно върши простителни грехове. Твърде естествено е, че такава душа не може да се кълне, че от всичкото си сърце обича Бога, именно за това, защото не е останала енергична. Единствено средство да отстраним сухотата е да се поправим, като наново се върнем към първата и самоотверженост.

12. СЪЩЕСТВУВАТ ЛИ СУХОСТИ, ЧИИТО ПРИЧИНИ НЕ ЗАВИСЯТ ОТ ВОЛЯТА?

Да, такива причини съществуват: самите обстоятелства при които човешкият живот еволюира са честопричина за сухота. Те могат да ни придизвикат в нас чувство на неразположение, което ни лишава от всякаква утеха в духовните ни практики; физическа умора, сънливост, физически неразположения, тежки и поглъщащи вниманието грижи, малки дрязги и недоразумения, всичко това създава причини за тромавост, за нервност, за униние, нещо което поставя духа в болезнено състояние, в което изчезва всякаква мирна и спокойна радост. При такава сухота душата трябва да се въоръжи с търпение, имайки пред вид, че като я понася от любов към Бога, тя му принася много приятна жертва, която свидетелства за действителността на любовта ѝ.

13. СУХОТАТА МОЖЕ ЛИ СЪЩО ДА ПРОИЗЛИЗА ОТ БОГА?

Разбира се и даже при горепоменатия случай трябва да кажем, че сухотата е причинена от Бога, понеже всички обстоятелства в живота са установени от Провидението. Но понякога, премахването на утехата, която душата

изпитва в молитвата, е по-особено дела на Господа; именно, когато поставя душата в невъзможност да размишлява с помощта на въображението, и да се упражнява, както преди, с почувствувани пориви на любов. Това е едно много обикновено явление за вътрешните души, след като известно време с голямо усърдие са практикували молитвения живот. Св. Йоан Кръстниучи, че чрез този вид сухота, Бог кани душите към по-опростена умствена молитва, която той нарича "начално съзерцание".

14. КАК ТРЯБВА ДА СЕ ДЪРЖИ ДУШАТА ПРИ ТАЗИ СУХОТА?

Душата не трябва да упорствува в желанието си да продължава да размишлява, както често се чувствува длъжна да прави; тя трябва напротив, направо да изостави размишлението и да се старае да стои мирно в Божие присъствие, като насочва вниманието си към Господа чрез обикновен поглед на вярата и като на всяка цена държи да Му доставя удоволствие.

ГЛАВА ШЕСТА. БОЖИЕ ПРИСЪСТВИЕ.

1. ПО Е БОЖИЕ ПРИСЪСТВИЕ?

Божие присъствие е упражнение из духовният живот, което има за цел да ни държи в допир с Бога през различните ни ~~всички~~ всекидневни занимания. Това е един вид умствена молитва, която продължава през цялия ден. Както всяка умствена молитва, и упражнението "Божие присъствие" се състои от две части: мисъл и обич. И наистина, касае се да мислим за Бога и да насочваме сърцето си към Него.

2. КОЯ Е ГЛАВНАТА СЪСТАВНА ЧАСТ НА УПРАЖНЕНИЕТО "БОЖИЕ ПРИСЪСТВИЕ"?

Главната съставна част не е мисълта, както мнозина казват, а обичта. Обичта е главната съставна част на всяка умствена молитва. Чрез мисълта, ние насочваме сърцето или волята към Бога, и после, чрез волята, душата по-интимно се съединява с Господа и насочва към Него всичката си дейност. Впрочем, по-лесно е да бъдем дълго време в допир с Бога чрез ~~в~~ волята, отколкото чрез ума.

3. ОТ КЪДЕ ПРОИЗЛИЗА ТАЗИ РАЗЛИКА?

Разликата между леснотата за насочване на ума и тази за насочване на волята произлиза от факта, че практически не е възможно да мислим непрекъснато за Бога, тъй като, много пъти, заниманията ни поглъщат цялото ни внимание и нямаме възможност едновременно да мислим за две различни неща. Напротив, даже и тогава, когато умът е изцяло погълнат от работата, която в момента вършим, сърцето може да остане насочено към Бога, дори ако

работата е по естество разсейваща. Винаги можем да вършим работата си за Бога, т.е. за да изпълним волята Му и Го прославим.

4. КАК ШЕ МОЖЕМ ПО-ЛЕСНО ДА ЗАДЪРЖИМ СЪРЦЕТО СИ НАСОЧЕНО КЪМ БОГА?

Можем да вършим това, като подхранваме обичта си чрез малки деяния на нежност, каквито са тѣй наречените "духовни стрелки", набожните призиви, поднасяне на добрите ни дела, зов за помощ към Небето; или чрез много кратки разговори с Бога, през които Му изказваме любовта си и упованието си.

Това, обаче, не ще ни бъде възможно, ако мисълта ни за Бога не е често в нашия дух.

5. СЪЩЕСТВУВА ЛИ СПОСОБ ЗА ИЗВИКВАНЕ В НАШИЯ УМ МИСЪЛТА ЗА БОГА?

Да, съществуват различни методи. Обикновено различават "практиките" за Божие присъствие, според начините, към които се прибягва, за да се извика в ума мисълта за Бога. Въз основа на това, говорим за "външно", за "въобразително", и за "интелектуално" Божие присъствие.

6. В КАКВО СЕ СЪСТОИ ПРАКТИКАТА ЗА "ВЪНШНО" БОЖИЕ ПРИСЪСТВИЕ?

Тя се състои в това: да спираме вниманието си за нещо, което е "извън" нас, за да извикваме често мисълта за Бога. Малкото разпятие което носим, като го слагаме пред себе си, когато работим; като го целуваме, като му отдаваме почитта, ще поддържа в нас жив спомена за нашия Спасител Исус Христос, и ще ни доставя случай сърдечно да говорим с Него. Така също и споменът за евхаристичното присъствие в църквата или в параклиса, който спомен често ни идва на ума, може много да ни помага да постоим в допира си с Бога, и да ни подбужда да влизаме в разговор с Него, Същото може да се каже и за набожните иконички и прочие.

7. В КАКВО СЕ СЪСТОИ ПРАКТИКАТА ЗА "ВЪОБРАЗИТЕЛНО" БОЖИЕ ПРИСЪСТВИЕ?

Тази практика се състои в това: да си представяме, чрез въображението, че Исус Христос, при Св. Богородица или някой светец е близо до нас и ни придружава навсякъде; търсим да се обръщаме към тях с кратки и непринудени слова или с някой от по-горе посочените набожни практики. Всички нямат успех в практикуването на "Въобразителното" Божие присъствие. То изисква първо въображение и пълно господство над това свойство.

8. ТАКОВА ПРЕДСТАВЯНЕ ОТГОВАРЯ ЛИ НА ИСТИНАТА?

Да, напълно отговаря на истината. Защото, ако човешкото естество на Христа, или, ако Пресвета Богородица, или, ако светите не са физически при нас, те са при нас "морално", т.е. светците и Пресвета Богородица ни виждат в Божиата същност, която те съзерцават, и по този начин са във връзка с нас; а човешкото същество на Христа упражнява върху нас даже и физическо влияние при раздаването на благодатите. Можем много добре да си представим тази духовна връзка в нас, като си въобразяваме, че сме в компания с Христа и със светците.

9. И ТАКА, МОЖЕМ ЛИ ДА ОСЪЩЕСТВЯВАМЕ ПРАКТИКИТЕ ЗА БОЖИЕТО ПРИСЪСТВИЕ, КАТО СЕ ОБРЪЩАМЕ И КЪМ СВЕТЦИТЕ?

Разбира се; споменът за Пресвета Богородица и за светците също спомага да насочваме сърцето си към Бога, а в това насочване на волята се крие най-съществената част на Божието присъствие.

10. В КАКВО СЕ СЪСТОИ ПРАКТИКАТА ЗА "ИНТЕЛЕКТУАЛНОТО" БОЖИЕ ПРИСЪСТВИЕ?

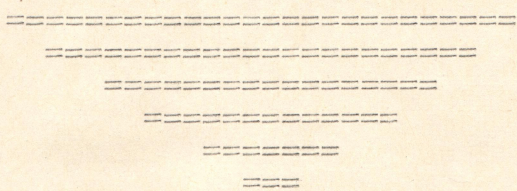
Практика за "интелектуално" Божие присъствие е тази, чрез която извикваме в ума си спомена за Бога посредством мисъл извлечена от вярата. Душата си спомня за постоянното присъствие на Пресвета Троица в самата нея, и се старее да бъде приятна на своите божествени гости; или пък счита своите задължения за прояви на Божиата воля и непрестанно се съобразява с нея; при свръхестествена светлина, тя "вижда", че всички обстоятелства в живота ѝ са подредени от Провидението и повтаря пред своя Отец небесен: "доволна съм от всичко"; или още, знаейки, че Бог вижда всичко, че вижда и нея, така се старее да върши всяко нещо, така, че да бъде все по-приятна пред очите на Всевишния и пр.

11. КОЙ Е НАЙ-ДОБРИЯТ НАЧИН ДА СЕ ОСЪЩЕСТВЯВА ПРАКТИКАТА ЗА БОЖИЕТО ПРИСЪСТВИЕ?

Най-добрият начин да се осъществява практиката за Божието присъствие е този, който най-добре подхожда на нашия манталитет, а това може да се установи само чрез опит. Но нека отбележим, все пак, че не трябва да се привържем изключително към един начин или към един установен порядък; а че можем да ги разнообразяваме според обстоятелствата. Обикновено, обаче, избираме този порядък, който се е оказал за нас най-полезен. Следователно, позволено е да се ползуваме и тука със свята свобода.

12. ПРАКТИКАТА ЗА БОЖИЕТО ПРИСЪСТВИЕ МОЖЕ ЛИ ДА СЕ СЪЧЕТАЕ С НАЙЪ ОБИКНОВЕНИ ЕСТЕСТВЕНИ ДЕЙСТВИЯ И ДАЖЕ С ТЕЗИ, КОИТО НИ ДОСТАВЯТ РАЗВЛЕЧЕНИЕ, ПОЧИВКА?

Несъмнено ще открием в тази практика начин, по-който да "християнизираме" тези действия. Даже като се храним, можем да издигаме сърцето си към Бога и вместо да търсим задоволство, да се стараем да се храним със свято безразличие, само с цел да подновим силите си, за да слугуваме на Бога с повече енергия. Св.Павел ни казва: "Ядете ли, пиете ли....всичко за слава Божия вършете". /I Кор., X, 31/. Същото трябва за всяко отпочиване. Трябва да ги пренасяме на Господа с оглед да придобием нови сили, с които ще се ползуваме за негова чест. Трябва дори да подреждаме отпочиваненето си с оглед на тази цел. Ще се приготвяме за него, като явно го принасяме на Господа. Така, практиката за Божие присъствие ще ни дава възможност да прекарваме цялия ден в любов към Бога.

СЛАВА ТЕБЕ, ГОСПОДИ, СЛАВА ТЕБЕ!